

Gábor Zoltán, a Csomagolóanyaggyár igazgatója ötvenkilenc éves. A magyar munkásmozgalom ama generációjába tartozik, amely negyvenöt után először tett bizonyosságot országvezetői elhivatottságáról és vizsgázott kitűnően az ehhez szükséges adottságokból.

Az életéről beszél:

Könnyű szegénység

— Kispesten, a Wekerle-telepen nőttem fel. Édesapám a MÁV-nál, az Északi Főműhelyben volt címfestő, lényegében gyári munkás. Hárman voltunk testvérek, a bátyám két évvel előttem, a húgom tíz évvel utánam született. Szép és jó, egész életünkre kiható vonás maradt szüleink mély érzelmi élete, a család összetartása. Így, ilyen körülmények között a szegénységet is könnyebben elviseltem.

A Tanácsköztársaság alatt édesapám vörösőr és bizalmi volt a munkahelyén. A következmények elől, anélkül, hogy beteg lett volna, egy vele együtt érző szocialista orvos beutalta a budakeszi tüdőszanatóriumba. Ebben az időben szó szerint nyomorogtunk. Anyánk, ha nem tudott vacsorát adni, leült az ágyunk szélére és mesélt. Láttuk, amint perogtek a könnyei. Egy darabig figyelmesen hallgattuk, vigasztaltuk, majd úgy tettünk, mintha elaludtunk volna. Ekkor ő szépen betakart bennünket és lefeküdt.

Amikor édesapám kijött a szanatóriumból és visszakerült a főműhelybe, megváltozott a helyzetünk. Anyám azt se tudta, mivel kényeztessen bennünket: minden hónapban kaptunk egy-egy tábla szencsi csokoládét és tíz szem savanyú cukorkát. Úgy tűnt, az előző nehéz évektől akar bennünket kárpótolni. Én még egy pár új cipőt is kaptam. Ez volt az első új cipőm. Mellesleg kegyetlenül feltörte a lábamat, úgy, hogy sokkal szívesebben jártam meztőlabb továbbra is.

A családban rend és fegyelem uralkodott, mindenki tudta és becsületesen végezte a kötelességét. Amikor például egyszer édesanyámat bevitték az István-kórházba: az én feladatomból volt a főzés, a bátyámé a takarítás, apa a kertet gondozta. Meglepetésként pedig kifestettük a lakást. Szegény anyám, hogy sirt örömben, amikor hazajött. Egyre azt hajtogatta, mennyit dolgoztunk mi nélküle. Ahogy visszaemlékszem: azért igyekeztünk különösképpen, hogy édesanyánk ne idegeskedjen miattunk, lássa, éreztse, hogy a család ő érte is helytáll.

A bátyám közben elvégezte a hat elemi, utána kifutó, majd cinkografustanuló lett. Iskolai vakációban én 12 éves koromtól a Wekerle-telepi téglagyárban dolgoztam. Tetszett ez a munka, önállóan éreztük magunkat, egy kicsit lehetett még csibézkedni is. Különösen jólesett a felnőttek körültekintő vizsgáza, hogy bennünket, gyerekeket, baj ne érjen.

A négy polgári elvégzése után könyvművésznek mentem. Ez a szakma bizonyos értelemben művészi jellegű, fejleszt az ember szépségérzetét. Egy-egy szép nyomtatvány elkészítésével egyszerűen műveltük a szakmát és formáltuk-fejlesztettük az ízlésünket.

Családunkban többen vonzódtak a művészetekhez. Az édesapám mellett, hogy jó címfestő volt, két kedves szórakozása is emlékezetes maradt számomra. Egyrészt mint akvarellista szép képeket festett, másrészt kovácsolt-vas kazettákat, műlakatosrekeket fabrikált. Mi, gyerekek, ebben sokat segítettünk neki: előkészítettük a munkát, a szerszámokat, fújtattuk a tüzet, tartottuk az alátétet. Szóval ott ügykedtünk-lábatlankodtunk körülötte.

Munkát, kenyeret!

Ha elmentünk valahová kirándulni és találtunk egy lemez, vagy bármilyen más vasdarabot, apám rögtön azon törte a fejét, mit lehetne abból csinálni. Nem volt előtte semmi anyag, ami ne érdekelt volna és amiből ne tudott volna valami szépet alkotni.

Arcképvázlat egy munkásigazgatóról

NEMZEDÉKEK ÚTJÁN

Visszakanyarodva az inaséveimre... apám a munkahelyén a szociáldemokrata párt folyóiratát, a Szocializmust terjesztette, ami akkoriban tiltott tevékenység volt. Hiába nyomoztak utána, sohasem jöttek rá, honnan kerül ez a lap az Északi Főműhelybe. Majd amikor átment dolgozni Dunakeszire, ott folytatta tovább ezt a tevékenységet. Meggyőződéses szocialista volt. Bennünket elsősorban mégsem direkt módon, hanem a maga példájával tanított a szocialista gondolkodásmódra.

Kora ifjúságunktól eljártunk a kispesti munkásotthonba, és a Wekerle-telepi szociáldemokrata párt ismeretterjesztő előadásaira. Amikor 15 éves lettem, a bátyámmal együtt beiratkoztam a Természetbarátok Turista Egyesületébe. Az első nagyobb túrán Dallos Ida megbízott néhány Vörös Segély-bélyeg eladásával. Én ezt természetesen tartottam, és szívesen is vállaltam. Kioktattott, hogy mire vigyázzak, milyen következményekkel járhat, ha a csendőrség igazolat, és megtalálja nálam a bélyegeket. Később mind gyakrabban kaptam ezt a megbízást, majd ilyen feladatok megszervezésére magam is vállalkoztam.

A hetedik kerületi turista egyesületben, ahová szervezettel tartoztam, sok volt a kommunista. Zollner József nemesfemes, dr. Schönstein Sándor orvos, Dallos Ferenc, Sándor Pál filozófus és mások, akiket nyilvántartott a rendőrség. Az alapszabály szerint az egyesületben nem volt szabad politikai előadást tartani, ezért mi is csak ismeretterjesztő előadásokat tartottunk. Igaz, marxista-leninista ismeretterjesztő előadásokat.

A rendőrség 1929-ben feloszlatta a hetedik kerületi szervezetet. Ezzel azonban nem sikerült szétzúrnunk bennünket. Akkoriban már többen jó barátok voltunk, szívesen túráztunk tehát együtt továbbra is. Később pedig sokan szervezeten átirakoztunk a természetbarátok kispesti csoportjába, és közösen jártunk a Vasas Otthonba.

Még tanonc voltam, amikor kitört a gazdasági válság. Korán meg kellett ismernem a tőke és a munka kibékíthetetlen ellentmondását. Most már nemcsak hallottam, nemcsak látni kezdtem, de az 1930-as nagy munkástüntetésen magam is tapasztaltam, hogyan kardlapozzák a munkát, kenyeret követelő munkásokat...

Közben persze képeztük magunkat elméletileg is. A természetbarátok kispesti csoportjában gyakran tartott előadás a többi között Zollner József, dr. Jahn Ferenc és Sándor Pál. Ezek az előadások szélesítették látókörünket, rávilágítottak az események mélyebb összefüggéseire, a társadalmi fejlődést meghatározó törvényszerűségekre és a munkásosztály történelmi szere-

pére. Az egyik előadás a Szovjetunió első öt éves tervéről szólt. Ezt László József tartotta.

Később szavalókórust alakítottunk, Lengyel Lajos volt a vezetője. A műsort elsősorban baloldali költők műveiből válogattuk. Kassák Lajos, József Attila, Ernst Toller, Petőfi Sándor versein erősítettük a magunk és osztályos társaink öntudatát. De ismertük Gorkij, Ady, Turgenyev, Zola, Jack London, Victor Hugo műveit is. Szinte mindent elolvastunk, amihez hozzájutottunk. A Vasas Otthonban, a túránkon elmondtuk egymásnak a könyvek tartalmát, hogy ki mit értett meg belőlük, mit akart mondani az író. Az idősebbek gyakran a maguk élettapasztalatával egészítették ki a könyvek mondanivalóját.

Nagy hatással volt rám Gelbman Béla fiatal nyomdász barátom, aki abban az időben jött ki a börtönből. Segített a tanulásban, irányított az olvasásban. Feljártunk a Fővárosi Könyvtárba. Béla jól tudott németül, s az általa elolvasott német párt- és gazdasági folyóiratok fontosabb cikkeivel engem is megismertett.

Közel a párthoz

1932-ben felszabadultam. Ami azt illeti, nem kezdődött valami rózsásan a munkás életem. Édesapám erre az időre már nyugdíjazták; ólommérgezést kapott, százszázalékos munkaképtelenséget állapítottak meg nála. A bátyám munkanélküli volt, és hamarosan én is a sorsára jutottam. 1932 őszén a Kispesti Textilgyárba sikerült elhelyezkednem, az új fonoda építéséhez vettek fel napszámornak, majd amikor a fonoda felépült, a kártolóban lettem gépmunkás.

A nyomor, a munkanélküliség, a gazdasági válság kiélezte a társadalmi ellentéteket. Az uralkodó osztály mindent megért a forradalmi hangulat eljövására, a munkásság megfélemlítésére. Itt utalok a biatorbágyi merényletre, az azt követő statáriumra. Sallai és Fürst kivégzésére. Sokan mégis ezekben az években kerültek közel a párthoz.

Nehéz megpróbáltatásokat élünk át. A húgom 1932-ben meghalt, a bátyám szakmunkás oklevéllel a kezében kifutóként dolgozott, engem pedig 1933-ban, alig néhány héttel a huszadik születésnapom után, letartóztattak. Az állam és a társadalom erőszakos felforgatása címén tartottak fogva négy hónapig, ugyanígy részt vettem a kispesti textilgyári sztrájk szervezésében.

A börtön jó iskolának bizonyult: megtanultunk egymás mellett kitartani. Mielőtt letartóztattak, egyedül nekem volt a családban állandó munkám. Ennek ellenére mindannyian szolidárisak voltak velem. Bejártak a beszélőre, biztattak, bátorítottak. Édesanyám, aki a legtöbbet jött hozzám, megismerkedett a többi

bebörtönzött elvtárs hozzátartozójával; munkásasszonyokkal, anyákkal, akik, ha csak tehették, segítettek egymást.

Egyévi munkanélküliség után, 1934-ben helyezkedtem el a Burret Fonalgyárban, amely nem tartozott a textilkartellhez, és ezért bennünket, a rendőrség felkutatásán szereplő kommunisztákat is felvehettek. Persze itt voltak a bérek a legalacsonyabbak.

1936-ban visszakerültem a szakmába. Rengeteget dolgoztam, de most már legalább kerestem is. Anyagiilag rendbe jöttünk. A második világháború kitörése után Erdélyben, Gyimes környékén voltam munkaszolgálatos. Noha igazán nem éltünk ideális körülmények között, a hegyekben, a természetben mégis megtaláltam azt a szépséget, ami szinte feledtette velem, hogy hol vagyok és miért. Három és fél hónap után leszereltem. Alighogy hazajöttem, megkaptam a katonai behívót. Ekkor újra a már említett szocialista orvos, dr. Jahn Ferenc segített: befektetett az Ádám-klinikára és megoperálták a nem létező sérvemet. Így csak 1942. december 15-én, az általános mozgósításkor került rám a sor. Mint munkaszolgálatos főleg kőbányákban dolgoztam. Olyan elvtársakkal, mint Ascher Oszkár színész és Salamon Ernő, a mártírhaltalt halt erdélyi kommunista költő. 1945. április 30-án a soproni 48-as laktanya börtönéből szabadultunk. Jó hétig eltartott, amíg Pestre gyalogoltam. Április 10-én délután érkeztem meg a lakásomra, a Mátyas tér 14-be, ahol Sziklai Sándor, Máté György és még néhány elvtárs is lakott. Előbb ők tájékoztattak a helyzetről, majd este jelentkeztem a VIII. kerületi pártbizottságon. Temérdek munkát adtak, meg erősítették azt a hitemet, hogy a dolgozó népek, a munkásosztálynak építjük újjá az országot.

Másnap kissé kipihenve indultam a Wekerle-telepre, a szüleimhez. Hamarosan megtudtam, hogy az apámat és az édesanyámat is kivégezték, 1944. március 19-én, amikor hazánkat megszállták a németek, nagy hajtóvadászat indult a kommuniszták, a haladó gondolkodású emberek után. Engem is kerestek, de mert nem találtak, elhurcolták, majd megölték a szüleimet.

„Rámás csizmám, rámás csizmám...”

Néhány napi pihenő után a párt nyomdájában, a Szikrában dolgoztam. Munkámat azóta a szocialista társadalmi rendszer építése, a párt határozza meg. Meggyőződésem, hogy a mozgalomnak az a generációja, amely 1945 után több-kevesebb tudással, de nagy lelkesedéssel, az igaz ügybe vetett mélyeséges hittel és önmagát nem kímélve látott neki az országépítő munká-

nak, szóval ez a generáció teljesítette kötelességét. Igyekeztem én is mindenkor hozzájuk igazodni, hogy szégyent ne hozzak magamra, a munkásosztályra, amely később különböző vezetői feladatokkal bízott meg.

Az elmúlt több mint két és fél évtized alatt mindig kapcsolatban voltam a papírparral. Ide, a Csomagolóanyaggyárba 1956. január 15-én helyeztek. Az üzem rengeteget változott azóta. Az egyszerű csomagolóanyagokkal szemben most főként több színben nyomott, úgynevezett redős-talpas zacskókat, műanyag tasakokat és egyéb csomagolóanyagokat gyártunk. Az országban először mi vezettük be a polietilén tömlők gyártását, méghozzá úgy, hogy magunk terveztük és készítettük hozzá a korszerű gépeket is. Termékeink kerestek mind a hazai, mind a külföldi piacokon.

Ezerkétszázvan vagunk és mintegy ötszázmillió forint értékű árut állítunk elő évente. Tavaly 118 millió forint volt a tiszta nyereségünk, háromszor annyi, mint tíz évvel ezelőtt. Többször elnyertük a Kiváló Vállalat címet, ami elsősorban jó munkás- és szakembérgárdánknak köszönhető.

A papír feldolgozását hazánkban az elmúlt években előbb szakmástitottuk, majd a kisipar színvonalát eljutottunk a gyárparig. Most az élenjáró felgyaparnak és emberi feltételeit kell mielőbb meghonosítanunk. Van tehát tennivaló bőven.

Az én személyes vezetői hitvallásomat Marx még több mint száz évvel ezelőtt megfogalmazta: a legfontosabb termelőerő az ember. Nem könnyű megvenni, üzembe állítani egy új, korszerű gépet, de még mindig sokkal könnyebb, mint ezt jól üzemeltetni. Nagyon fontos elérnünk, hogy a dolgozók örömet leljenek munkájukban. Emlékszem, annak idején mint gépmester milyen boldog és büszke voltam, ha valami jó munka került ki a kezem alól. Pedig akkor nem magunknak, hanem a tőkéseknek dolgoztunk. Most ne tudnánk elérni, hogy ki-ki örömet leljen a munkájában? Ahol ez nincs meg, ott mi, vezetők vagyunk a hibásak.

Nálunk a gyár dolgozóinak jelentős hányada jár valamilyen iskolába vagy tanfolyamra. De ezenkívül én azt is rendkívül fontosnak tartom, hogy az emberek egymástól, a közvetlen környezetüktől, a munkatársaiktól is állandóan tanuljanak. Ne hagyjuk, hogy értékes tapasztalatok elsikkadjanak, feledésbe merüljenek, legyenek azok bármilyen apróságok vagy éppen maradi-nak látszó dolgok is. Hadd mondjak erre egy személyes példát. A trencsényi nagyapám, hogy a sarat ne vigye be a lakásba, repceolajjal kenegette a csizmája talpát és a rámáját. Erre mondja a dal: „Rámás csizmám, rámás csizmám, nem tapad rája a sár.” Ha én új cipőt veszek, ma ugyanúgy előveszem a repceolajat, mint annak idején a nagyapám és az apám. Így van ez minden-nél az életben. Nemzedékek jönnek, nemzedékek mennek, miközben egymástól tanulva tesszük egyre szebbé, egyre teljesebbé az életet. S ekközben az egymást követő generációk — örízve és kiteljesítve az emberi kultúrát — maguk is mind különbözőképpen, az ember fogalmához mind méltó-bakká válnak.

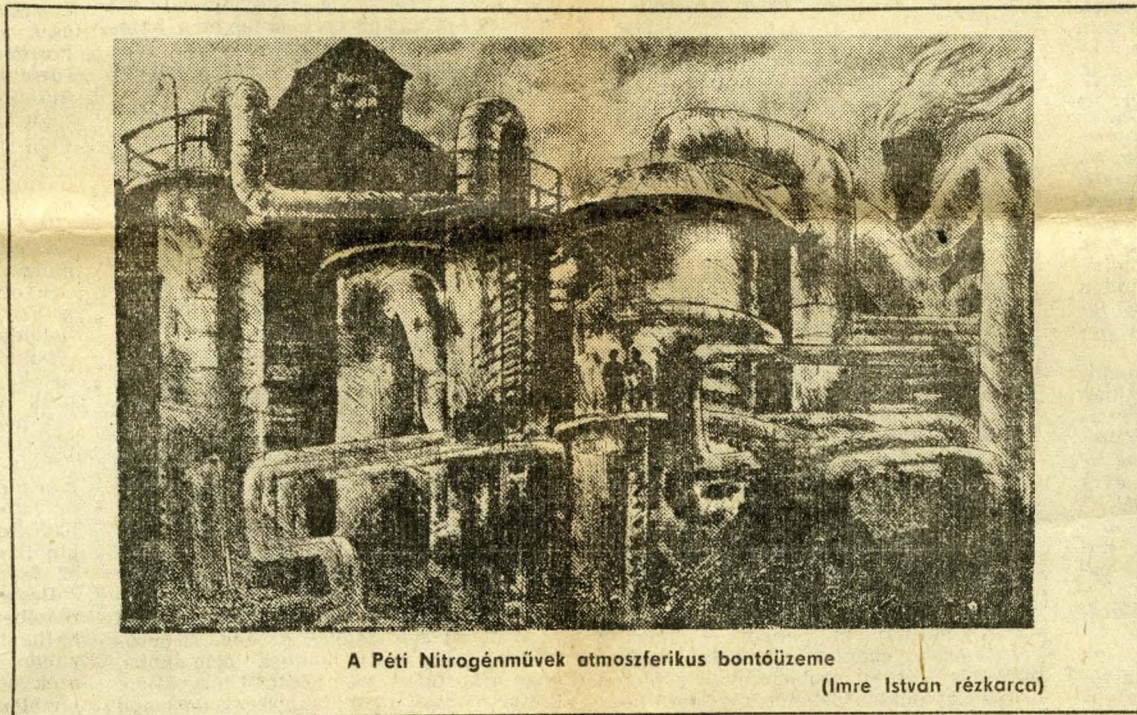
A beszélgetés végén megkérdeztem: mit tart élete mottószerű tanulságának. Kőlcsey Parainaiséból idéz:

„Aki életében sokat értett és gondolkozott, gondolatait nyom nélkül elröppenteni nem hagyta, az olyan kincset szerzett magának, mely az élet minden szakában, a szerencse minden változatai között, gazdag táplálékul szolgálhat lelkének.”

Később még hozzátesszi:

— Mi, kommuniszták, elkötelezett életet élünk. Ez ugyan nem óv meg bennünket a hibáktól, a tévedésektől, sőt olykor a tragédiáktól sem. Életem során mégis azt tapasztaltam, hogy aki megőrzi kommunista meggyőződését, a nép iránti elkötelezettségét, az a legkritikusabb helyzetből is könnyebben megtalálja a kivezető utat és ehhez a küzdő, segítő társakat.

FÖLDESI JÓZSEF

A Péti Nitrogénművek atmoszferikus bontóüzeme

(Imre István rézkarca)